

mint az államnak. Ami saját katolikus vallásomat illeti: azt hiszem, a keresztényi szeretet nem merülhet ki abban, hogy az öngyilkosokat egyházi temetésben részesítik. A legjobb hozzájárulás az öngyilkosság elleni küzdelemhez a felebaráti szeretet. Az embernek szokása párbeszédet folytatni a halottakkal; például felháborodva mondja: Miért tetted ezt velem? Vagy: Bűnös vagyok, szemrehányásokat teszek magamnak, most már sohasem lehetek boldog az életben. Alfred Adler így fejezte ki ezt: „Az öngyilkost találó csapás másokat sem kímél.” Vagy azzal a gondolattal próbálja vigasztalni magát: Ennek már jó, maga mögött hagyott mindent, legyen neki könnyű a föld. Vagy dicsfényt von a feje köré: úgy halt meg, mint valami hős. Minden ilyen dialógus alapjában véve értelmetlen, mert elkésett. Az élők felé kell idejében odafordulnunk, ez a kötelességünk. A kereszténynek különleges megbízatása van erre, mert minden testvérében, a legkisebbnek mondottban is, Krisztust látja.

Szóllósy Julianna

HALÁL – VAGY TULÁRADÓ ÉLET?

Gyermekek találkozása a halállal

A vallásos nevelésnek talán egyetlen fejezete sem állít annyi nehézség elé, mint Jézus halála és feltámadása. Nem lehet egyszerűen mellőzni, hiszen ez hitünk középpontja, de mint tematika is állandóan fölmerül. Nemcsak az évenként megismétlődő húsvétal kapcsolatban, hanem a mindennap sok gondjában-bajában, az elmúlással és halállal való sokféle találkozás közben is.

Bizonyára megvan a karácsonyi időszaknak is a maga nehézsége. De ott – legalábbis első pillantásra – úgy tűnik, hogy amiről szó van, jobban megfelel a gyermeki léleknek.

Csakhogy igazán az-e a nehézség, hogy szenvedés, gyötrő aggodalom, megkínztatás, halál, feltámadás mind nagyon távol esik a gyermektől, meghaladja látókörét? Nem inkább úgy van-e, hogy mi felnőttek magunk is nehezen boldogulunk az emberi életnek ezekkel az őskérdéseivel? A gyermeknek a halál még nem abszolút tény; ő még csodákkal számol. Szívesen elhiszi nekünk felnőtteknek, ha elbeszéljük, hogy valaki, aki halott volt, újra él. De hogy állunk mi magunk ezen a téren? Azt kérdezzük: „Hogyan magyarázom meg gyerekeimnek a húsvéti eseményt?” Nem azt jelenti-e igazából kérdésünk: „Hogyan magyarázom meg saját magamnak a halált és az örök életet?” – „Igazán így van? Hogy történt ez?” – kérdi a gyerek. Nem a mi kérdéseink is ezek?

Felnőtt és gyermek ugyanabban a csónakban ül itt. Mi felnőttek nem vagyunk biztonságos tudás birtokosai, amelyet fölényesen közölhetnénk a gyermekekkel. Ezért az itt következő válaszkísérllet egyaránt érvényes a nevelő gyakorlati munkájára és a felnőttekre is.

Az általános és a vallásos nevelés feladatai

I. A testi halál megfelelő megértése és nyugodt tudomásul vétele.

A tudomány és technika rohamos haladásával mindinkább nehezünkre esik, hogy a halált úgy fogjuk fel, mint természetes eseményt, a „földi” életnek, e születés és halál közé eső folyamatnak a végpontját. Csak akkor nem térhetünk ki többé a szembenézés elől, ha egy haláleset személyesen érint. Igaz, amennyire lehet, próbálunk itt is kellő távolságban maradni. Egy közeli rokonunk vagy jóbarátunk elvesztése azonban szükségszerűen fájdalmat, szenvedést okoz. Gyakran a családi életben is mélyreható változásokat idéz elő, ezekkel meg kell birkóznunk. Nagyon is érthető, hogy a legtöbb felnőtt meg akarja kímélni a gyerekeket ettől a teherételtől, és szeretné tőlük távol tartani a bánatot. De nem ez a helyes út. Gyermekünk kérdéseire a valóságnak és fejlettségi fokuknak megfelelően kell válaszolnunk. Akkor marad meg irántunk érzett bizalmuk, akkor mélyül el kölcsönösen viszonyunk, ha beszélgetéseinkből nem hagyjuk ki szándékosan az élményvilágukban előforduló fontos mozzanatokot és eseményeket. Példánk mércéket állít a gyermek erkölcsi értékelfogásának, ami lényeges befolyással van további életére.

A fejlődéslélektan kísérleteinek eredménye szerint a halál megértése függ a gyermek életkorától:

Az 1–3 év közti kisgyermek alig ért valamit a halál fogalmából, vagy éppen semmit sem tud kezdeni vele.

4 éves korban a halálképzet igen korlátolt. A gyermek kezdi használni a szót, értelmének határozatlan felfogásával. Érzelmileg még semmi különöset nem vált ki belőle.

5 éves korban az elképzelés kissé részletesebbé, helyesebbé, tárgyyszerűbbé válik. Kezd rájönni, hogy a halál földi tekintetben végleges valami, bár talán úgy gondolja még, hogy visszacsinálható. Egy félév múlva egészen tárgyilagosan, különösebb érzelmek nélkül áll szemben a halál gondolatával. Úgy látszik, tényként már tudja (bár még nem érti és érzi át), hogy a halál összefügg a korral, és többnyire a legöregebbek hálnak meg először.

A 6 éves gyermek új érzéket mutat a halál iránt. Ez az érzelmi reakciók kezdete. Eltűnődik azon, hogy édesanyja egyszer meghal, otthagyja őt. Összekapcsolja a halállal a gyilkosságot, a betegséget, kórházat, magas életkort. Elképzeleli a halált egy támadás, gyilkosság következményeképpen. Bizonyos mértékig foglalkoztatják a sírok, a temetés. Hatnak rá a halott vagy haldokló gyerekekről vagy állatokról szóló képek, történetek. Azt azonban nem fogadja el, hogy ő is meghal egyszer.

Az iskolás kor kezdetével fejlődik a halál elképzelése. A gyermek kezdi összekapcsolni a halált az érzellemmel, beleérzi magát a helyzetbe. A betegség kapcsolódik a halállal. Kezdi mélyebben felfogni saját halálának valószínűségét is.

Értelmetlen volna tehát, ha az öt éves óvodásnak már teljes betekintést akar-nánk nyújtani a halál tényébe, úgy, ahogyan a tíz éves magától megéri erre. Az is lehet, hogy a halál véglegességével járó aggodalom ránehezedik az iskolás kor előtti gyermekekre. Ebben a korban a nevelésnek arra kell törekednie, hogy segítsen a gyermeknek a halállal való szembesülésében. Olyan indításo-kat kell adnunk neki, amelyek hatására kifejlődhet benne a halál tényének a tárgynak megfelelő, természettudományos megértése és nyugodt tudomásul vétele.

Hogy „halott” és „élő” ellentétes egymással, – hogy a (szerves) élet minden élőlényben, növényben, állatban, emberben megszűnhet, – hogy ez (földi-leg) végleges állapot, – hogy a koporsóban fekvő halott többé nem szenved: mindezt viszonylag könnyű megértetni a következő megfigyelésekkel:

- Szappanbuborékok azonnal „meghalnak”, nem maradnak meg.
- A virág elhervad. Hervadt virágok megint földdé válnak.
- Elhalt faág – ellentétben a zölddel – nem hajt többet levelet, virágot. (Tegyük mind a kettőt vízbe.)
- Tegyük ki a kertbe néhány napra egy levágott virágot meg egy csirke-csontot. Megfigyelhetjük rajtuk, hogy az élő anyag különböző gyorsaság-gal bomlik szét. Így van ez akkor is, ha a növényeket, állatokat és embe-reket elföldelik.
- Elpusztult állatokat keresünk és elföldelünk.
- Kati halott. A halottak teste elporlad.
- A gyerekek megtapintják a pulzusukat, vagy sztetoszkóppal a szívhangokat hallgatják. Ha az ember meghalt, a szív nem ver többé.
- Megnézzük nagymama vagy nagypapa fényképeit különböző életkorból. Így világossá válik az ember fejlődési folyamata kisbabakortól öregkorig.
- A gyerekek magukkal hoznak használati tárgyakat, képeket meghalt roko-naiktól (-ról) vagy ismerőseiktől, akikre még emlékeznek.

Az ismeretek közlésénél természetesen nehezebb a higgadt (nem hideg vagy cinikus) beállítottság közvetítése. Fontos itt, hogy a gyermek megtudja: emberi dolog, ha egy szeretett lény halálán szomorkodunk, panaszoljuk el-hagyatottságunkat és nem fojtjuk el fájdalmunkat. Ez nem visz kétségbeesésre. Sőt így válhatunk ismét szabaddá és képessé új kapcsolatok kötésére, új ba-rátok szerzésére. A szülőnek, nevelőnek saját személyében kell megjelenítenie a gyermek előtt a mulandósággal szemben való higgadságot.

Példa: M e g h a l e g y g y e r m e k .

Vezérszavak: Egy gyermek súlyos sérülést szenved egy autóbalesetnél. – Apja-anyja nagyon aggódik, imádkoznak a mennyi Atyához. – A gyermek meghal és eltemetik. – Apja, anyja igen szomorú.

Kellékek: Bádogdarab a szerencsétlenül járt autóból; elbeszélés; furulya vagy dob; gyerekkoporsó képe; papír, ceruza.

Pedagógiai cél: A gyermek szembeállítás a emberi halállal: bensőleg érinti egy másik gyermek halála, ezt élményszerűen feldolgozza és kifejezésével levezeti.

1. fok:

Megmutatom a gyerekeknek egy autó behorpadt bádogdarabját baleset után. Mindegyikük kézbe veszi és elmondja, mit gondol közben.

Elmondom nekik, hogyan folyhatott le a baleset. Felhívom a figyelmet a bádogdarab karcolásaira, horpadásaira. Magyarázzák meg ezt.

2. fok:

A gyermek bensőleg azonosul a haldokló gyerek hozzátartozóival, akik imával küzdenek életéért.

Vezérszavak: A fiút azonnal kórházba kellett szállítani. Az orvos majdnem biztosan tudta, hogy nem marad életben.

A gyerekek meggondolják, mit mondhatott egymásnak az édesapa és édesanya ennek a napnak estéjén.

Két gyermek az apa és anya nevében beszélget egymással. (A mi Jancsink talán meghal. Nagy bánat lesz ez nekünk. Gondolni is alig merünk rá. De segíts, Istenem, hogy elviseljük.)

3. fok:

A gyermek énekel, zenével mutatja be, milyen szomorú dolog a fiú halála.

Vezérszavak: Másnap kora reggel cseng a telefon a szülők lakásán. A kórház közli a szomorú hírt, hogy gyermekük meghalt.

Egy gyermek dobolással (furulyával) fejezi ki a szomorúságot. A többiek a dobszó ritmusára szomorúan körbe járnak.

4. fok:

A gyerekek szóban, képből kifejezik fájdalukat a halál miatt, amit ez a konkrét eset kiváltott belőlük.

Lehunyjuk a szemünket. Az apára, majd az édesanyjára gondolunk, amint a temetés után hazafelé tart.

A gyerekek papírt, ceruzát kapnak. Lerajzolják a hazafelé menő apát és édesanyját.

II. Tapasztalatok közvetítése a továbbélés megértésére.

Sok gyermekben – amikor mindinkább belátja a testi élet végleges pusztulását a halálban – sürgető erővel merül fel a továbbélés kérdése.

Szülőknek, nevelőknek csak akkor lenne szabad a halál utáni élet vallásos, keresztény felfogásáról beszélniük, ha ők maguk is meg vannak győződve erről, és így élményszerű megértést tudnak továbbadni a gyermeknek.

Milyen célt tűzhetünk ki ebben a második szakaszban? Nem lehet szó arról, hogy a halhatatlanság minden fontos részletkérdését megmagyarázzuk, és fogalmi megértést közvetítsünk róla. Ez az iskolai hitoktatás feladata. De megvethetjük az alapot: Intuitív, tapasztalatban gyökerező módon megérthetik, hogy az emberben egy halhatatlan mag rejlik, hogy lehetséges számára az örök

Jóval való kapcsolat, és Isten ezt fel is kínálja neki. Ezt a kapcsolatot már a kisgyermek is képes fölfedezni az elmélkedő imában és a cselekvő szeretetben, amellyel az örök Jóhoz csatlakozik. És ez hasonló bizalmat ad neki, mint a hívő felnőttek.

P é l d a : Hervadt levelek mint a halál – rügyek mint az örök élet jelei.

Találkozás az ágakkal és levelekkel:

Minden gyerek, vagy az egész csoport kap egy őszi leveles ágat. Gondosan veszik kézbe, nehogy egy levél is lehulljon róla.

A levelek már sárgák, de szívesen maradnának az ágon. Nem szeretnének még meghalni. Vigyétek hát nagyon vigyázva a helyetekre. Egyetlen levél se hulljon le.

Az ággal csendben körüljárnak a teremben, úgy, hogy minden levél rajta maradjon.

Ütőhangszeren rögtönöz valaki: hulló levelek.

Akinek nem jutott ág, az behunyja a szemét, és bensőleg követi az ágak útját.

Azonosulás a levelekkel:

Minden gyerek kap egy lepréselt levelet, közepén átfűzött fonállal, úgyhogy a nyaka köré kötheti.

Nyakukba akasztják a levelet, és most szélben álló fát játszunk. A gyerekek kiabálnak: „Fa, tarts meg, ne hagyj még lehullni, hisz te olyan erős vagy!” stb.

Újból közzjáték az ütőhangszeren. A többiek lecsukják a szemüket, és „belül” megisméltik a játékot. Elmondják a nevelőnek, mit láttak belül.

Elbeszélés:

A gyerekek meghallgatják a haldokló édesapáról, Jánosról szóló elbeszélést. Minden szakasz után leszednek egy levelet a kezükben tartott ágról. (Az elbeszélés szólhat Jairus leányáról is.)

- Bőre megráncosodott, nem látott már jól. Észrevette, hogy nehezen hall.
- Nem tud már járni. Szomorkodik magában.
- Nem tud többet újságot olvasni, nem esik jól tévét nézni.
- Ágyban fekszik. Mozdulni sem tud. Ápolják. Úgy kell mosdatni, etetni.
- Hazajönnek a gyermekei. Beszélnek vele.
- Az apa még szól hozzájuk. Azt mondja: „Ha majd meghaltam, nézzétek meg odakinn az ágakat a fán, akkor majd nem lesztek szomorúak.”
- Az apa fáradt. Behunyja a szemét. Meghal.
(Minden levelet leveszünk az ágakról. Már csak a csupasz ágat tartják a gyerekek a kezükben.)
- Fiai, leányai megsiratják. Csak később jut eszükbe, mit mondott. Hogyan érthette ezt a mondatot?

Behunyt szemmel még egyszer átéljük az egész történetet.

Találkozás a rügyekkel:

A gyerekek szemügre veszik a csupasz ágat, és megtalálják rajta a rügyek duzzanatait.

Elmesélik, mit mondanak nekik a rügyek: „Még alszunk. De tavasszal majd fölébredünk, levél és virág lesz belőlünk.“

(További utalások a már megcsinált kísérletekre.)

A nevelő befejezi az elbeszélést: Fiai és leányai most már tudják, mire gondolt az apa: Bennem is van valami olyan erő, mint a rügyben. Én is kivirulok majd megint, mint a rügy; és mennyei Atyámnál leszek, mint a levél a fán.

A gyerekek utána mondják az utolsó mondatokat.

A leveleket gondosan lepréselik egy könyvben.

Végül csendesen elnézhetünk fényképeket: bimbók, zöld levelek, sárga levelek, téli rügyek.

Kerülni kell egyes félreértéseket:

Először is a vallásos nevelés gyakran kelt – inkább beállítottágon alapuló – félreértést azzal a móddal, ahogyan a továbbélésről és a mennyországról beszél. Gyakran olyan elhamarkodva, minden előkészítés nélkül esik szó róla, hogy azt a hatást kelti, mintha előregyártott felelet lenne a gyermek minden kérdésére. Azután olyan hangnemben is előadhatjuk a mennyei örök élet tanítását, ami nem enged helyet az elválás és a pusztulás fájdalomának, hanem elfojtja ezt a fájdalmat. Bagatellizáljuk a halált; mintha az, aki hittel bízik és remél, nem érezné, vagy nem volna szabad éreznie egy szeretett lény halálát. Pedig a valóságban a vallásos alapú remény lényege egy „mégis“: nagyon jól ismeri a szeretett lénytől való elválás fájdalmát és a saját felbomlása miatt érzett aggodalmat, de elfogadja a hit figyelmeztetését minden gyász és aggodalom közepett. Hite azt mondja neki, hogy van egy romolhatatlan élet, és így bánat és aggodalom nem kétségbeesésbe, hanem bizalomba torkollik. Bizonyos, hogy a hívőnek úgy kell várnia az örök életet, mint pozitívumot, sőt beteljesedést; de magatartása legyen becsületes, nem kerülve ki a szomorúságot és a kétségeket. Minden más beállítást vigasztaló kísérletnek tünteti fel a feltámasztás hitét, és így nem meggyőző. Másrészt amikor a gyermek látja, hogy a felnőttek gyászolnak, akkor meg kellene magyarázni neki: nem azért szomorkodnak, mert a megholtaknak rosszul megy a soruk, hanem azért, mert nélkülözik őket.

A mennyország mint a testi élet „helye“?

Ha a kellesténél korábban utalunk a mennyei továbbélésre, akkor a gyermek ezt csaknem szükségszerűen úgy képzelel el, mint valami gyengített formájú, korlátolt testi életet. „Mennyország“-nak azt gondolják, amit a köznapi beszédben „mennybolt“-nak mondunk: a levegőteget, ahol a madarak röpködnek. Innen a sok kérdés: hogy a halottnak most szárnya van-e, hogy a mennybe repült-e stb. Ha a gyermek már megismerkedett az örök élet láthatatlan, belső jellegével, akkor aztán kifejezetten is meg kell mondanunk neki, hogy a hitben szereplő mennyország nem hely, hanem állapot: benső kapcsolat Istennel.

Mind a két említett félreértés mutatja: csak akkor beszélhetünk a gyermeknek a továbbélésről és az Isten melletti életről, ha megfelelően megértettük vele a halált és az életet. Nem lenne szabad a második (vallási) lépést az első (a természettudományos) előtt megtenni.

Tapasztalatok, kísérletek az örök élet megértésére:

1. A változás „építőkockája”.

A gyermeknek már előbb meg kell tapasztalnia, hogy a változás, az átalakulás a valóság egyik legfontosabb eleme. Ha valami képes alakulni, az életet jelent, ha nem képes többé, az halált.

Ugyanakkor meg kell éreznie, hogy nincs átalakulás fájdalom nélkül.

Elemi megfigyelések előkészítik annak elfogadását, amit hitünkben a feltámadás jelent:

- Egy mag kicsírázik.
Kicsike, mégis valami „nagy” rejlik benne.
A földbe kell hullania (eltemetődnie).
Meg kell halnia a földben.
Kínó. Növekedés közben ápolásra szorul.
Termése hasonlíthatatlanul nagyobb, mint ő maga volt.
- Egy bimbó kinyílik.
Tavaszi virág nő ki a földből.
A gyermek örül a tavaszi virág „feltámadásának”.
- A víz életerőt ad.
Titokzatos valami a víz.
Az üdítő víz erőt ad az élethez.

A gyermeknek meg kellene tanulnia, hogy elmélkedő csendben összeszedheti magát és figyelhet belső érzéseire, gondolataira. Továbbá: hogy ebben az összeszedettségben megköszönhet Istennek minden kapott jót, kérheti, hogy vele, a mindenestül jó, örök Istennel együtt szeressen, és kapcsolatban lehet vele.

2. Énünk egy házban lakik.

Ezt a mondatot játékban dolgozhatjuk fel. Megyek (táncolok) a lábammal, – a lábam vagyok én? Megfogom a kezed (vagy a babát) a két kezemmel – a kezem vagyok én? (Ugyanígy járunk el a fejjel, a nyelvvel stb.) Hol látod az „én”-emet?

Ezután megmagyarázhatjuk: Valódi énünk, az, amelyik jár és fog, gondolkodik és szeret, egy házban lakik: a testünkben, lábával, kezével stb. Ez a ház öreggé és beteggé válhat. Ha a láb már nem tud menni, a fül nem hall, a szív nem dobog, a test nem dolgozik többé, akkor a gondolkodó, szerető Én elhagyja a házat, mert az már használhatatlan.

3. Énemmel mindig megtalálhatom és szerethetem az Egészen-Jót.

Ebben a második szakaszban a következő tapasztalatokat kell közvetíteni:

Énemmel (nálunk felnőtteknél: kedélyemmel, emlékezetemmel, értelmemmel, lelkiismeretemmel) gondolhatok olyan emberekre, akiket ebben a pillanatban nem látok, nem hallok. Gyakorolhatjuk és megbeszélhetjük, hogyan élhetjük át csukott szemmel, bedugott füllel, mit gondol rólam messze innen édesapa, édesanya. Sőt olyan emberekre is gondolhatunk így, akik már meghaltak és a sírban nyugszanak.

Ha énemmel (szememet behunyva) Istenre gondolok, akkor sokkal erősebben és biztosabban átélhetem, hogy ő szeret engem, most, ebben a pillanatban is, és meg akarja adni nekem, hogy örüljek annak, hogy élek és jól tehetek. Mindig megköszönhetem neki, hogy a világon vagyok, hogy szerethetek másokat és örömet szerezhetek nekik. (Lehet az ilyen elmélkedést gyakorolni és a végén rövid imában összefoglalni.) Mindig kérhetem, hogy legyen mellettem, bátorítson, erősítsen. Ilyenkor mindig újonnan találkozom Istennel. Nem kívül, mint ahogy egy embert a szemünkkel látunk, a fülünkkel hallunk, vagy a kezünkkel tapintunk. Hanem bensőnkben sejtjük meg őt, ha „befelé” nézünk, és megkérdezzük: ki van még velünk, ki szeret bennünket az embereken kívül.

Ezt a Jót mindig megtalálhatjuk, ahányszor csak akarjuk. Talán egy rövidke pillanatban, vagy akkor, amikor megosztunk valamit egymással, segítünk egymásnak. Olyankor úgy érezzük, mintha már mindig is várt volna bennünket, – mint egy hű apa, mint egy jó anya, – mint egy hatalmas, szilárd hegy, amelyet a jövő nyáron is meglátunk, mert nem bír vele se szél, se fagy. És ha a szemem már többé nem lát, a fülem nem hall, a kezem nem tud fogni, ha a testem, énemnek háza, használhatatlanná vált, – énem akkor is mindig megtalálhatja Őt, hallgathat rá, szeretheti, örülhet neki. Ő mindig velünk akar lenni, akkor is, ha a testünk a földben nyugszik. (Ezeknél a döntő tényeknél többet lényegében nem tudunk arról, hogyan élünk tovább.)

A következő indítványt is tehetjük a gyerekeknek: Csukott szemmel gondolkodjanak néhány percig (esetleg rajzolják is le egy papírlapra), hogy mikor tapasztalják meg legjobban szüleik, nagyszüleik vagy másvalaki szeretetét. Azután ezt mondhatjuk: Mindenütt, ahol ezt a szeretetet megtapasztaljuk, az egészen-jó Isten jóságából érzünk meg valamit; ő ad erőt szüleinknek, barátainknak, hogy szeressenek bennünket, és örüljenek ebben a szeretetben. De ő mindig szeret minket, akkor is, ha az emberek, akik most rólunk gondoskodnak, nem lesznek többé. Ez a Jó nem lakik házikóban, mint a mi énkünk; nem halhat meg, mint a mi testünk. Ő mindig velünk akar lenni, – még közelben, mint amikor mi egymást jól megértjük és egymás kezén körbefogódzunk. – Hogy ezzel mire célzunk, azt ábrázolhatjuk, megéreztetjük. Például a gyerekeket körben szorosan egymás mellé állítjuk, mindegyik a szomszédjának a vállára teszi a karját, és így tartják egymást. Csukják be a szemüket (hogy figyelmük a tapasztalatra összpontosuljon), és próbálja ki egyik a másik után, el tud-e így esni. Utána ezt mondhatjuk nekik (és még egy kis zenét is hallgat-

hatunk): Úgy, ahogyan mi biztosan tartottuk egymást, úgy akar a jó Isten minket tartani és mindig velünk lenni, minden emberrel, – akkor is, ha szomorúak vagyunk, és ha a halálban el kell hagynunk a testünket.

III. Jézusról tudjuk, hogy feltámadt.

Ebből mint alapból kiindulva elmagyarázhatjuk a Biblia központi kijelentéseit a halálról és a feltámadásról.

Jézus halálánál és feltámadásánál a hangsúly azon van, hogy ez megtörtént, nem pedig azon: hogyan. Kisgyermek számára sokkal megfelelőbb az emmauszi tanítványok története, mint az üres sírról szóló minden adalék.

Jézust úgy kell lefestenünk, mint Valakit, aki szereti az életet a földön. Ezzel egyben hidat verünk a jelen és a feltámadás utáni élet között. Semmiképpen sem szabad azt a benyomást kelteni, mintha a jövő élet teljesen különbözne a gyerekek mostani életétől. Amikor Jézus így szól: „Azért jöttem, hogy életük legyen és bőségben legyen“ (Jn 10,11), akkor mind a kettőre gondol: túlradó életre itt, és ennek beteljesülésére a feltámadásban.

Albert István

SCHÜTZ ANTAL, AHOGYAN ÉN LÁTTAM

A cím nem akar megtévesztő ígéret lenni, mintha az „én látás“-omnak különösebb hangsúlya volna. Inkább védőpajzs akar lenni. Azért is, mert otthon egy Emlékkönyv van készülöben, meg azért is, mert Schütz Antalról sokaknak van véleményük, közvetlen vagy közvetett benyomások alapján. Akik valamiben nem értenek velem egyet, azoknak szeretném mondani: Én így láttam.

Schütz Antal piarista volt.

Valamikor a huszas évek elején lehetett, hogy Prohászka Ottokár székesfehérvári püspök, késő éjszaka, átmenőben az Erzsébet hídon, odafordult kísérfőjéhez, és fölmutatva a piaristák Duna-parti rendházának legfelső emeletén még akkor világos ablakra, így szólt: „Nézzé, ott világít a piaristák csillaga!“ Most nem Sch. A. dicséretét akarjuk ezekből a nagyon szép és biztosan nagyon őszinte szavakból kihallani, – mert Schütz ablaka világított –, hanem egyszerűen emlékeztetni akarunk az ő piarista voltára. Sch. A. nemcsak piaristának vallotta magát, nemcsak piarista közösségben élte le életét, hanem tudatosan piaristának készült. A piaristaság annyira meghatározója lett életének, hogy ezt figyelmen kívül hagyva, aligha lehetne őt megérteni és helyesen látni.

ÉLETEM címen ő maga hagyta ránk pályafutásának sok-sok adatát, eseményét; benne rámutat összefüggésekre, véleményt mond dolgokról, történesekről és emberekről. Ezt a könyvet első agyvérzéséből talpra állva írta. Kétségtelen, hogy sok vonatkozásban magán viseli betegségének nyomait. Ezeket azonban kár volna eltúlozni, és az egészet elutasítani.